

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפקא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטתה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.1 בראשית תולדת כה, כ"ט בראשית תולדת כז, ו: וַיִּשְׁאַל אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶתְחִי הוּא כִּי יָרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פֶן-יִהְרַגְנִי אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם עַל-רַבָּקָה כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הוּא:

וַיִּשְׁאַל אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם – גרשיים מהפך פשטא פֶן-יִהְרַגְנִי אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם – אזלא- גרש מהפך פשטא כעין פעמיים יצא מענינו (לדון בדבר אחר כענינו) יצא להקל ולא להחמיר אפשר כפי' כלי יקר ב-(כז, ו) ... אבל עמו של אבימלך לא היו שחורים (כמו העם המצרי) והורגלו בנשים יפות ואין מורא מלכות עליהם בדבר הזה והכל שולחים יד באשה יפה פנויה א"כ לנו לכולנו חטאת וגו' שלא כמו במצרים שאשה יפה ראוייה למלך בלבד ולא לעם, אצל פלשתים לא נשמרו ליעד אשה יפה למלך בלבד. יצא מענין יעד אשה יפה למלך להקל על עצמם לקחת אשה יפה ופנויה לכל אחד מן העם. תבנית הטעמים של הכתוב וַיִּשְׁאַל אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם – גרשיים מהפך פשטא תרמוז על ההקלה הרבה שעשו לעצמם וישבי פלשת בגדרי הצניעות והפריצות, ותבנית הטעמים של הכתוב פֶן-יִהְרַגְנִי אֱנָשִׁי הַמְּקוֹם תרמוז שכדי למלא תאוותם באשה נשואה הקלו גם בנטילת חיים של בעלה של אותה אשה, ואולי גם בכלל זילות חיי אדם.

על עצמת תאות זמה של אנשי פלשת עד כדי הריגת בעלה של אשה נשואה כתוב ב-**בראשית וירא כ,יא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֶמְרָתִי רַק אֵין-וַיֵּרָאֵת אֱלֹהִים בַּמְּקוֹם הַהוּא וַיְהִי עִיֵּי וַיִּבְרַכְתֶּיךָ וַיְהִי בֵיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עִבְדִּי:** (דף שנת התשע"א)

בראשית תולדת כז, כד:
וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵי ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֱנָשִׁי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ אֶל-תִּירָא כִּי-אֶתְּךָ אֲנֹכִי וּבְרַכְתֶּיךָ וַיְהִי בֵיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעִבּוֹר אַבְרָהָם עִבְדִּי:
וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵי ה' – קדמא מהפך פשטא, כָּלֵל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י חבירו הכתוב לפניו המלמד עליו. **כז כד** מלמד ש- **וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם בְּאֶרֶץ שֶׁבַע:** גורם להתעלות ברוח הקודש והשראת נבואה והפרט **בַּלַּיְלָה הַהוּא** וגו' תיכף להגעתו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר ... **הַהוּא וַיֹּאמֶר אֱנָשִׁי** ... - זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר **וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵי ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא** מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה **וַיֵּלֶךְ אֱלֹהֵי ה' בַּלַּיְלָה** – ס"ת א' ו' ה' ה' אֱלֹהֵי ה' בַּלַּיְלָה הַהוּא – ס"ת ו' ה' ה' א' הַהוּא – הו"ו"א – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הו"ו ושם א-לקים, כבכתוב **ה' הוּא הַאֱלֹהִים** (דב' ד, לה, לט; מלכים א' ח, ט; יח, לט; דה"ב לג, ג) **אֲנֹכִי** - עניין פנימיות טמיר ונעלם.

בְּעִבּוֹר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הו"ו במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, **אַבְרָהָם עִבְדִּי** – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-**תהלים עבה**, פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה' שבה נברא העולם נאמר **וַיִּרְאוּךָ עַם-שָׁמַיִם וַלְפָנֶיךָ יָרַח דָּוִד הַדּוֹר הַדּוֹרִים:** ... **ע-ם-ש-מ-ש' וּלְפָנֶיךָ י-ר-ח'** ... ס"ת **משי"ח**, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ועוד רמזים ע"פ גי' תוכן המטועם בזקף-קטן זקף-גדול והפרש מגי' זקף-קטן זקף-גדול העולה תקע"ו (576), הלקוחים מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **הַהוּא וַיֹּאמֶר אֱנָשִׁי** – גי' 17 + 257 + 81 = 355 והפרש מתקע"ו = 355 – 576 = 221, 355 עולה בור"א עול"ם; 221 עולה אי"ר – ר"ת א"י י"י ר'ופאך ור"ת א'ברהם י'צחק י'עקב ר'חל (ד" רגלי המרכבה ע"פ בני יששכר) **הַהוּא וַיֹּאמֶר** גי' 17 + 257 = 274, ההפרש מתקע"ו - 274 = 576 - 302, 274 עולה אברה"ם עם שם הו"ו, יצח"ק עם שם אדנ"י [עם הכולל], יעק"ב עם בהשמות הו"ו אדנ"י [עם הכולל], לא"ה רח"ל, 302 עולה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח הקודש) **הַהוּא ... אֱנָשִׁי** – גי' 17 + 81 = 98, הפרש מתקע"ו 98 – 576 = 478, 98 עולה זה"ו הכה"ן הממתיק בקרבנות שלא יגיעו ל-גהנ"ם 478 עולה זע"ר אנפ"ן, ח"י פע' הו"ה, ויבו"א מל"ך המשי"ח; בעת"ו, ס"ת ויבלע' המות' לנצח' (ע'ל זוהר בראשית כ"ט, א)

בראשית תולדת כז, כח: וַיֹּאמְרוּ רְאֵוּ רְאִינוּ כִּי-הִנֵּה הוּא עִמָּךְ וַיֹּאמֶר תְּהִי נָא אֵלֶּה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹתֵינוּ וּבֵינוֹךְ וּנְכַרְתֶּךָ כְּרִית עִמָּךְ:
וַיֹּאמְרוּ – רביע, יש לדרוש כעין ארבע ענינים בהמשך, כ- **תיב"ע** - ... **ארום** הוה מימרא דה' בסעך דבזכותך הות לן כל טבתא וכדו נפקתא מן ארען יכישו בירן ואילנא לא עבדו פירין **תיב"ע** בלשון הקדש ... (א) מאמר ה' בעזרתך, (ב) בזכותך היה לנו כל טוב, (ג) וכאשר יצאת מארצנו יבשו הבורות (ד) והאילנות לא עשו פירות ו(לכן) אמרנו נחזירך אלינו **רְאֵוּ רְאִינוּ** – מונח זרקא **כִּי-הִנֵּה הוּא עִמָּךְ** - מונח פסק סגול, כעין מוסף מענין יצחק על יצחק, אפשר קצת כפי' **רש"י** **רְאֵוּ רְאִינוּ** ראינו באביך, ראינו כן (ראה ב"ר סד, י).

בראשית תולדת כז, כט: **אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רְעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעִנְיָךְ וְכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׂלוֹם אַתָּה עִתָּה בְּרוּךְ הוּא:**
רְעָה – רביע, בתפקיד שבדור רביעי אחרי אבימלך תותר שבועת אברהם לאבימלך, כפירשו רש"י ורד"ק ב-**יהושע טו, סג** ואת-היבוסים יושבי ירושלים לא-**יוכלו** ו**יכלו** בני-יהודה להורישם וישב היבוסים את-בני יהודה בירושלים עד היום הנה: פ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
הפניות השורות: אהנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

וכן עולה מגימטריית התוכן של **דברים עקב ט, כח: ה' לְהַבְיָאֵם** על חלות שבועת אברהם לאבימלך עד לנכד"י שבגללה הותר יהושע את כבוש יבוס ע"ל דו"ד (ע"פ תפקיד **זקף-קטן מלה מקף זקף-גדול** בין שני קיסרים) **ה' לְהַבְיָאֵם** גי' 26 + 88 = 114 עולה קי"ד, ע"ל דו"ד.
 אוצר הגי' הרב פאלוך זצ"ל לנכד"י (וירא בעה"ט)
 הפרש מתקע"ו 114 – 576 = 462 עולה תס"ב, סב"ת
 אפשר כי ההסבר הוא כך: מצרים לא הבינו מה שראו באיצטגנינות, סב"ת **מַבְלֵי יִקְלַת ה' לְהַבְיָאֵם** היתה שבועת אברהם לאבימלך, שחלה עד לנכד"י היינו עד מות נכד אבימלך ששמו ומקומו היה יבוס ובו גרין ארנן מקום המקדש. לכן ע"פ הפירוש ל- **יהושע טו סג שפי' רש"י ע"פ ספרי דב' עב:** אמר רבי יהושע בן קרח וע"פ פי' רד"ק ע"פ פ"א לו, אמרו רבותינו: בני יהודה יכלו אך לא היו רשאים מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך להוריש את היבוס בירושלים עד מות נכד אבימלך ואז הותרה השבועה. לכן יהושע השאיר השלמת הכיבוש ע"ל דו"ד. ביטוי דומה מופיע ב- **דב' עקב ט, כח: מַבְלֵי יִקְלַת** וב- **יהושע טו סג לא- יוֹכְלוּ יִקְלוּ**

כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעוּנָהּ וְכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךָ רַק-טוֹב – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה. מצאנו בקטע הבא חזרות ענין הגלויות ויציאה מהן בשלום, וכן חזרות איומים על ההתישבות בארץ ישראל ויציאה בשלום מהם.
דרשות ר"י אבן שועיב פרשת ואלה תולדות יצחק
 ספר הכתוב אחרי כן ענין הליכת יצחק לאבימלך, כי הוא רמז לגלות בבל כי ירידת אברהם למצרים ירמזו לגלות מצרים, והליכת יצחק לאבימלך לגלות בבל, והליכת יעקב ללבן לגלותינו. ואמר לו אל תרד מצרימה כי אתה עולה תמימה. וספר הכתוב הכבוד הגדולה שעשו יצחק כמו שעשו לבניו בגלות בבל ולא עבדום וענו אותם, והיו [גידיוליהם] קרובים למלכות ובנו בתים שם ונטעו שם כרמים, וכמו שכתוב בכאן יזרוע יצחק בארץ הזיא, ולבסוף אמרו לך מעמנו, כמו שאמ' כורש מי בכס מכל עמו ויעל לירושלים. ואחרי כן הלכו לירושלים אליו וחזרו עמו בברית, וכן קרה לבניו בענין בית שני, כי בתחלה היו מרפים ידיהם מן הבנין ואחר כן נתנו להם רשות, והזהירו ואמרו די ליהוון מהקרבין נחוחין וגומר, וכן אמר (ט, כח) **וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רֵאיוֹנוֹ כִּי-הִנֵּה ה' וְעָמְדָה וְגוֹמֵר, אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה** וגומר. אמרין במדרש (ט, כח) **וַנְּשַׁלְחֵהּ בְּשָׁלוֹם**, לא די שלא עשינו לך רעה אלא **וַנְּשַׁלְחֵהּ בְּשָׁלוֹם**, משל לארי שנתחב עצם בגרונו ולא מצא חיה שיוציאו מצא (הקורא) [העורר] שצווארו ארוך אמר לו תן לי שכרי ואני אוציאנו, אמר לו אני אתן לך כרצונך, הכנים צווארו והוציאו אמר לו תן לי שכרי, אמר לו לא די לך שנכנסת בפי ויצאת בשלום.
 (ט, כח) **וַנְּשַׁלְחֵהּ** – טפאא, בתפקיד רבוי וגם בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **בְּשָׁלוֹם**, כמדרש רבוי יציאות בשלום ממצבי גלויות, גזרות ואיומים. וטעם מלת **בְּשָׁלוֹם** – סלוק, מגביל כהסבר **הרב שוואב בשבילי אורייתא עה"ת** – אמר רבי יהושע בן חנינא: יצאנו בשלום, שרק בטלו את מה שהבטיחו לנו ולא הוסיפו לגזור עלינו גזרות נוספות.

שכל טוב (בובר) בראשית פרק כו כט) אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ רָעָה כְּאֲשֶׁר לֹא נִגְעוּנָהּ. דכתיב כל הנוגע באיש הזה וגו' (פסוק יא): **וְכַאֲשֶׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךָ רַק-טוֹב**. רק לשון מיעוט מלמד שלא עשו עמו טובה שלימה: **וַנְּשַׁלְחֵהּ בְּשָׁלוֹם**. שאמרנו לך מעמנו (פסוק טז), ולא שהזקקנו לך: **אַתָּה עֲתָה בְּרוּךְ ה'!** כי מוצלח אתה בכל מקום בין עמנו ובין זולתינו ואין לך לחוש אם נתפרדת מאתנו: **אַתָּה עֲתָה** – מרכא טפאא, יתור לרבות, כדרשת **שכל טוב** כי מוצלח אתה בכל מקום בין עמנו ובין זולתינו, **בְּרוּךְ** – מרכא, לרבות כדרשת **שכל טוב** ואין לך לחוש אם נתפרדת מאתנו.
 ה': – סלוק, מגביל כי יצחק אבינו כולו ביטול לה' ולכן מכך הצלחתו וגם הגויים הכירו בכך שהצלחתו היא שלא כדרך הטבע.

בראשית תולדת כז, א: וַיְהִי כִּי-יָזַן יִצְחָק וַתַּחֲבִּינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו בְּנֵו הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנֵי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲגַנִּי ...
 (א) **תורה שלמה בר' תולדת כז [ד] תנחומא תולדת ח ותחבין עיניו** - למה כהו עיניו של יצחק וכו' על שהיה [עשן] מכיא ציד ומאכילו וכתב והשוחד יעור פקחים (שמ' מש' כג, ח)
 (ב) **[שם יד] תנחומא תולדת ח ולמה קרא לו בנו הגדול אלא ללמדנו שמחנפיין לרשעים בשעתן**, לפי שראה שהעולם מזהה בידו קרא לו בנו הגדול.
אַת-עֵשָׂו – מונח פסק, הפסק מנתקו מן ההמשך **בְּנֵו הַגָּדֹל** כמובא בתורה **שלמה בראשית תולדת כז [יג] ב"ר סה א** אביו קראו גדול אמו קראתו גדול את בגדי עשו בנה הגדול, אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגויים (עובדיה א, ב) [גם דרשה טז] **נר השכלים כת"ר בְּנֵו הַגָּדֹל** - חסר שכבר מכר את בכורתו

בראשית תולדת כז, כה: וַיֹּאמֶר הַנְּשֶׂה לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנֵי לְמַעַן תִּכְרְכְּךָ נַפְשִׁי וַיִּנְשֶׂה-לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ גֵּן נִשְׂתִּי:
וַיָּבֵא לוֹ גֵּן נִשְׂתִּי – דרגא מרכא כפולה טפאא סלוק, פעם ראשונה בתורה.
תיב"ע ואכל ולא היה חמרא גביה ואזדמן ליה מלאכא ואייית חמרא דאצטנע בעינבווי מן יומי שירוי עלמא ויחביה ביד יעקב ויעקב אמטי ליה לאבוי ושתי.
חזקוני וַיָּבֵא לוֹ גֵּן נִשְׂתִּי: שהיין מערבב קצת דעתו של אדם ולא ידקדק אם הוא עשו אם לא:
וַיָּבֵא לוֹ – דרגא מרכא כפולה, דרגא בתפקיד קשור שמים וארץ, כאן מלאך הביא יין ליעקב, ויעקב הביא יין ליצחק אביו כאן מרכאיים – מרכא כפולה היינו ענין המתנהל בשלבים, שלב ביניים כעין מתווך ושלב סופי
 ע"פ זהר פר' בלק, היין לא היה ראוי לשתיה בלי מזיגת מים, ודרגא א' רמז על מקור רחוק ליין; ב' יוצרת היכללות בין עליונים ותחתונים, כאן היכללות יצחק דלתתא ביצחק דלעילא; ג' שרשרת דורות טעמה מיינ זה.
 ע"פ חזקוני ההבאה נועדה לערבב קצת דעת יצחק ולא ידקדק אם הוא עשו אם לא (ואין לנו לשקול האם הייתה ראוייה או לא) אפשר להסביר זאת כי הקב"ה סובב הדברים כדי שיראה מעשה יעקב כדבר לא ראוי ובכך לעקוף את הס"א מלהפריע.
וַיָּבֵא לוֹ גֵּן – דרגא מרכא כפולה טפאא, כעין קבוצת פרטים (המלאך, יעקב) הפועלת ביחד באופן שלכאורה לא ראוי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
תמצית השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מראי; מאריך – רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספא – קבוצה עם הלכה שיה לפרישה; מרכא תביר ספא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קפא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפני
שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישוא אחר בולבנה;

1.2 בראשית תולדת כה, יט

בראשית חיי שרה כד, טז:

והנעך טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותָרַד הַפְּנֵה וּתְמַלֵּא כְּבֹדָה וּתְעַל:

בראשית חיי שרה כד, יח – יט:

וּתְאָמַר שְׂתָה אֲדֹנָי וּתְמַחֵר וּתְרַד כְּבֹדָה עַל-יְדָה וּתְשַׁקְּהוּ:

[יט] וּתְכַל לְהַשְׁקִיּוֹ וּתְאָמַר גַּם לְמַלְיָדָה אֲשָׁאֵב עַד-אִם-כָּלָו לְשִׁתָּה:

וּתְאָמַר שְׂתָה אֲדֹנָי – טפחה מונח אתנח, כטעמי המלים אנכי ה' א-לקיך בטעם תחתון וגם קרוב לשאר טעמי הפסוק

(שמות יתרו כב), אֲנֹכִי הוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוּצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדָי:

רמז לקיום יתרון יחודה עלאה ותתאה

וּתְכַל לְהַשְׁקִיּוֹ – טפחה אתנח, כטעמי המלים שמע ישראל (דברים ואתחנן וד) שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אֶחָד:

בסיום ההשפעה נמצא תקון רמ"ח מלים של ארבע פרשיות בקריאת שמע בחלוקה המוסברת בפירוש באר לחי רואי.

אוצר החכמה, תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] ... אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין דיחודא דקריאת שמע דבכולהו

אינון רמ"ח אברים דכלילין בברית דאיהו צדיק. כולהו אַתְשַׁקִּינָּה ע"י שכינתא. דאיהי כ"ד י"ם. (פעולות השאיבה וההשקיה החזרות

מרבות כְּבֹדָה להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ'

שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה)

באר לחי רואי – הרב שפירא צבי הירש אבד"ק"ק מונקאטש (בעל דרכי תשובה):

(בר' ח"ש כד, טז) וּתְמַלֵּא כְּבֹדָה וּתְעַל שִׁמְעוּ שְׂתָה מֵהַיָּד כ"ה (ממלת כְּבֹדָה מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, כגון בדרך ההסבר לעיל

או באופן של צירוף אות כ-ל-ד ו-כ-ל-ה), אז העלתה את המלכות סוד כ"ד אתון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו

לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"א א-לקינו

הוי"א אחד" שבו כ"ה אותיות). סוד כ"ד (ספירת מלכות) ה' (אות ה' מייצגת כאן את שם הוי"א בספירת חכמה) כנ"ל, אז (בר' ח"ש כד, טז)

וּתְעַל, העלתה את המלכות לבעלה להזדווג עמו ביחודה שלים כנ"ל.

וּתְאָמַר שְׂתָה אֲדֹנָי היינו כמש"ל (ריש עמוד זה) שרבקה אמרה להיסוד צדיק דו"א שְׂתָה אֲדֹנָי, שיקבל השפע מאמא עלאה (השקיה

ע"י השכינה (תיקוני הזהר כ"א)). וגם גמליך אשקה. ומשם תרד השפע לעולמות שלמטה, שהם עתה גמולי מחלב בעוה"ר וכמש"ל.

אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין וכו' דבכולהו אינון רמ"ח אברים וכו'. היינו כש"כ רבינו (בפרע"ח פכ"ה משער הק"ש) בסוד

הרמ"ח תיבין דק"ש שבהם נבנית המלכות ברמ"ח אברים, שנחלק ל' פרשיין, ואהבת הוא מ"ב תיבין, והיה אם שמוע עד ושמתם

ע"ב תיבין, מן ושמתם עד פ' ציצית נ' תיבין, ופ' ציצית ע"ב תיבין, וי"ב תיבין דיחודא עלאה ותתאה שַׁמַע וברוך, ס"ה מספר רמ"ח,

ועי"ש (בפכ"ז) בסוד ג' תיבות ה' א-לקיכם אמת שכולל הש"ש, להשלים הרמ"ח תיבין, כי הבינה היא משפעת לז"א לכל רמ"ח

אברים דייליה, וממנו נשפע להמלכות ע"י שליח צבור שהוא היסוד צדיק, ונתוסף להמלכות ג' אברים החסרים לה להשלים הרמ"ח

עיי"ש, ולזה דרש הכא וּתְאָמַר שְׂתָה, היינו לאחר שעתה רבקה התיקון של ק"ש דיחוי"ע ותתאה בסוד וּתְמַלֵּא כְּבֹדָה וּתְעַל כנ"ל,

אז נתנה אמא השפעתה לז"א לתקנו ברמ"ח אברים שנכלל בהו' פרשיות דק"ש וגו'

בסידור משה ואהרן, דיני קר"ש נאמר: ז"ל של"ה הק' בסודר שלו ד' צ"א (טט – הכוונה שהכותב תמצת את דברי השל"ה) טוב לכיין

בכל תיבה ותיבה אות אחת של שם מ"ב (טט – ר"ת של תפילת רבי נחוניא בר קנה אנא בכח וגו') כזה ואהבת א את ב הויה ג אלהיך י

בכל ת לבבך י (צ"ל ז?) וכן כולם. ובפ' והיה אם שמוע יכוין בכל תיבה שם א' מע"ב שמות (טט – המתהוים מצירוף אות אחת

משלושה פסוקים בספר שמות בשלח יד, יט וי'טע, כ וי'בא, כא וילט ובכל פסוק יש ע"ב אותיות) בדרך הפוך ישר הפוך (טט – בשם

הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות אחרונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) והסימן יהי כזה והיה – וה"ו אם – יל"י

שמוע – סי"ט וכן כולם ובפרשת ושמתם (טט – מהמלה ה-73 בפר' והיה אם שמוע) מן תיבת את דברי עד סוף הפרשה יש חמשים

תיבות. והוא נגד חמשים שערי בינה. ובפרשת ויאמר יכוין בכל תיבה שם אחד מע"ב שמות בדרך ישר כזה (טט – בשם הראשון אות

ראשונה של הפסוק ט, אות ראשונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) ויאמר – וו"ו הויה יי"י אל – סב"ט וכן כולם, וכדי

להקל על הקורא העמדי על כל תיבה שם שלו.

בסדור השל"ה אומר: זה לשון מהרמ"ק [שער ד סי' יא], ברעיא מהימנא פירש כי סוד קריאת שמע בפרשיותיה ותיבותיה, שהן פרשה

ראשונה מ"ב, ופרשה שניה ע"ב, ושלישית נ', ורביעית ע"ב, הם סוד [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד מְקוּנָה שם טובלת קומה

השכינה וגו' (שם' תר' כזית) אֲרֹךְ הַחֲצֵר ... וְקָמָה תִּמְשֵׁ אַמּוֹת וגו', מלת וְקָמָה אותיות מקו"ה, אפשר כי חצר המשכן עם קומת

הקלעים היא כעין דמיון ל- [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד מְקוּנָה שם טובלת קומה השכינה ובכך השכינה שוכנת בארץ במינה

קדושה).

ובהג"ה כתב בקונטרס האר"י ז"ל [ס' הכוונות לג ע"ב, ופע"ח שער הק"ש פכ"ג מז ע"א] מצאתי בזה הלשון, דע כי בפרשה ראשונה

תמצא מ"ב מן ואהבת עד סוף הפרשה, לרמוז לשם מ"ב, וגו'...

ע"פ פירוש באר לחי רואי הפסוקים בראשית חיי שרה כד, טז, יט, כ הם מקור ל- תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] לענין

קריאת שמע והכנה לתפילה. פירוש באר לחי רואי מבוסס על פירוש השל"ה ו/או מבוסס על הרמ"ק ועל כתבי האר"י.

סיכום:

(א) השקיה ע"י רבקה היא השפעת הרמ"ח מלות קריאת שמע באופן של שם מ"ב ושם ע"ב (ישר הפוך ישר) ונ' שערי בינה ושם

ע"ב (ישר ישר ישר).

(ב) פעולות השאיבה וההשקיה החזרות מרבות כְּבֹדָה להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי'

מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה.

(ג) ממלת י"ם נמשך ענין קריעת ים סוף שבתוך כך מתגלים משלושה פסוקים בו שם ע"ב בצירוף ישר הפוך ישר, ושם ע"ב בצירוף ישר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות הששירות: אהנה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאק – תור
 לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קפא – סדר קריאת; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מודת דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיצה; פאז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ישר ישר.

- (ד) ממלת **כִּבְדָה** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, השקיה ע"י רבקה העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות), וכל אחד הקורא קראת שמע חוזר על פעולתה של רבקה ומצרף עולם הגשמי אל עולם הרוחני, כלומר מעלה אותו בדרגתו.
- (ה) ועוד יש להבין מהשל"ה ששם ע"ב שהוא חסד (וענין של ימין) ממתק שם מ"ב שהוא חסד וגבורה (וענין של שמאל), לכן בשעת תפלה יעטוף בכף ימין את כף שמאל להמחיש ההמתקה והשפעת השפע המומתק אל רמ"ח מלות קריאת שמע ומהם אל רמ"ח איברי האדם ושם"ה גידיו.

בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתֵךָ לִי:

רש"י (כז) **ויגדלו הנערים ויהי עשו** - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה (ראה ב"ר סג, י).
כלי יקר בראשית כה, לב ... והודה עשו לדבריו ואמר הנה אנכי הולך למות, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן למה זה לי בכורה. במלת זה לי, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו בכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בבכורות: עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות שהיא ענין פ' והיה אם שמוע, ולכן אינו מאמין בקבלת עול מלכות שמים שהוא ענין פרשת שמע.
ויאמר יעקב – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, רמז לכך שעשו פירש לעבודה זרה ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

בראשית תולדת כו, יג: וַיִּנְהַל הָאִישׁ נִגְלָה הַלֹּחַד וַנְּדַל עַד כִּי-נָדַל מְאֹד:

וינְהַל הָאִישׁ – טפחא אתנה, כטעמי שמע ישראל, פירש האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל ב-(כו, כב) על רש"י (כב) **ופרינו בארץ** - "ונפוש בארעא" (ת"א). ... שהוא לשון רבוי וגדולה. ... והכונה היא שיצחק יתרבה ויתגדל (ככתוב לעיל **וינְהַל הָאִישׁ**)
 טט – אפשר שהעולם הבינו שהצלחת יצחק בארץ קשה ובשנה קשה היא באמונתו ב-(**דברים ואתחנן וד**) **שמע ישׂאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:** היינו בקבלת עול מלכות שמים שהיא ענין של שמע ישראל ובכך יתגדל ויתקדש שמה רבה.
הָאִישׁ – נוטריקון שמע ישראל ה' א-לקינו, ועוד פעם ה' אחד. וכן (**שמות בשלח טו, ג**) **ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ:**

בראשית תולדת כו, ה: עֲקֹב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקָלִי

וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוַתִּי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי:

ראה בבלי יומא כב,

אמר רב קיים אברהם אבינו כל תורה כולה שנאמר (**בראשית תולדת כו, ה**) **עֲקֹב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקָלִי** ... אמר ליה אם כן **מִצְוַתִּי וְתוֹרֹתַי** למה לי. (**מתיבתא** על כרחך מייטור המלים מלמדנו שקיים את כל התורה כולה)
 אמר (רב) [רבא] ואיתמא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין (**הב"ב** תחומין) אף שהיא תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסיני שנאמר **וְתוֹרֹתַי (מתיבתא** בלשון רבים ומיעוט רבים שניים, ללמד שקיים) אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה (שתייהן במדה שוה).
מִצְוַתִּי – טפחא ללא מגבלת מרכא לפניה, בתפקיד התפשטות אפיון לפניו, ללמד שמה שנאמר לפניו **עֲקֹב אֶשֶׁר-שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקָלִי** כולל תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסיני

בראשית תולדות כו, ח:

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן

וַיֵּרָא וַהֲגִה יִצְחָק מִצַּחֲקוֹ אֶת רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ:

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים – רביע ... זקא-קטן רביע ... זקא-קטן, א' הזקף כסוף ענין; ב' עצמת היצר בהתענינות ביצחק ע"י הפלשתים
 שני התבניות רביע ... זקא-קטן עשויות להיות מדה לד למהרז"ו כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש
 (א) **וַיְהִי** - רביע **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** – (גירסת כתר **כִּי** מונח כעין שתי תבניות של) מרכא פשטא זקא-קטן והוא תיאור ואחריו **וַיִּשְׁקַף** - רביע, פעולה, כעין לימוד אלפני לפניו.
 אפשר שפי' **רש"י כִּי אָרְכוּ**. יסביר את הלפני לפניו. אמר מעתה אין לי לדאוג, מאחר ולא אנסוה עד עכשו, לא נזהר להיות נשמר. כלומר המלים **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** מלמדים לכתוב אחריהם על פעולת אבימלך, ומלמדים אלפני לפנייהם אל **בראשית תולדת כו, ז** **וַיִּשְׁאָלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶתִּי הִיא**
 כי הם שאלו האם היא אשתו, וענה שהיא אחותו, לכן נזהר לא לנהוג בה כאשתו. ומשעבר זמן ולא פגעו בה חשב שאינם מתענינים בהם.
 גירסה אחרת **כִּי אָרְכוּ-לוֹ שָׁם הַיָּמִים** - מרכא פשטא זקא-קטן **וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים** - רביע פשטא מונח זקא-קטן, פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, דבר החוזר וקורה. **תורה שלמה** () שהיה חוזר ומסתכל ברבקה או באהל יצחק. **וַיְהִי** - רביע ... **וַיִּשְׁקַף** - רביע, שני פעלים בזמן עתיד עם וא"ו היפוך, משמע שעדיין לא התחיל הענין

(ב) **וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד** סתום שבא לפרש כי **הַחֲלוֹן** – ע"פ **זוהר** משמעו באיצטגנינות בכוכבים וכן **שופטים ה** בעד החלון נשקפה אם סיסרא - באיצטגנינות בכוכבים, ופי' **המלבי"ם** ב-**שופטים ה** מראת קסמים או כישוף

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שניו משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפאא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – ויצא מהענין; קדמא ואולא = מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית תולדת כה, ט

בראשית תולדת כה, ט: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק:

בֶּן-אֲבִרְהָם – מקף אתנה, אתנה להגביל את ליצני הדור האומרים "מאבימלך התעברה שרה וגו' " (רש"י). מקף מרמז כי ההגבלה בעלת אופנים אחדים ע"פ רש"י (א) הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל **אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק**, (ב) **רד"ק** ... שהיה ישר ונאמן והולך בדרך טובה ואהוב לבריות כמו אביו עד שהכל אומרים עליו **אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק**

בראשית תולדת כה, כ: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אָחֻת לֶבֶן הָאֲרָמִי לֹוּ לְאִשָּׁה:

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי – זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן, תבנית המרמזת על ענין עצמתי **רד"ק** (כ) **וַיְהִי** - להודיע, כי גם עמו עשה האל טובה גדולה; כי אשתו היתה עקרה ולא היתה ראויה ללדת כי אם על ידי נס, וכן לחתירה מתחת לכסא הכבוד להתיר הגזרה (ראה להלן ב"ר, תולדות, פר' סג,ה)

בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי - רביע ... זקף-קטן, תבנית סתום שלא בא לסתום אלא לפרש לענין נשיאת אשה. טעם מהפך במלת **וַיְהִי** מרמז לפרש בדרך המהפכת ברוב מארבעה דברים שכאן, כדי לקיים לעולם ידבק אדם בטובים ... הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה (ב"ב קט,ק). **רש"י** **בַת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדַן אָחֻת לֶבֶן הָאֲרָמִי** - וכי עדיין לא כתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם? אלא להגיד שבחה: (טט-א) שהיתה בת רשע (טט-ב) ואחות רשע (טט-ג) ומקומה אנשי רשע, (טט-ד) ולא למדה ממעשיהם (ראה ב"ר סג,ד).

בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה – מקף ענין בעל שלבים, לקיחת אשה (א) בדיקה כנ"ל (ב) אירוסין הן הקידושין שהם באחד משלוש הדברים כסף, שטר וביאה, (ג) נישואין. כאן עבד אברהם היה שליח לקידושין וקדש בכסף ובמקום עשו סעודת אירוסין (מלבי"ם, משך חכמה, שפע חיים). כאשר רבקה הגיע לבית יצחק הוא עשה נישואין ע"י שלוש הדרכים כסוי הינומה שרבקה כסתה עצמה בצעיף, בחופה, ביחוד (שו"ע"א) אה"ע הל' קידושין סי' נה,א).

בראשית תולדת כה, כא:

וַיַּעֲטֹר יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הָיָה וַיַּעֲטֹר לָהּ וַיַּחַדֵּר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

בעל הטורים (כ) **בְּקַחְתּוֹ**. ב' במסורה. **בְּקַחְתּוֹ אֶת-רִבְקָה**. ואידך גבי ירמיה (ד' מ,א) **בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ וְהָיָה אֲסוּר בְּאֲזִיקָיו**. מה קחתו דהתם אסור, אף הכא אסור. ללמד שאף יצחק עקור היה (יבמות סד א). טט – בבלי יבמות לוקח הביטוי **בְּקַחְתּוֹ אֶת-** העוסק ביצחק ומוליך אל (ד' מ,א) **בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ** את ירמיה הנביא שהיה אז עקור (גולה) ממקומו, וחוזרת עם מילת עקור במשמע עקר (לא פורה) ומשליכה אותה על יצחק אביו. ובהסבר אחר שיצחק היה כמו אסור באזיקים עד שהרתה רבקה. (כא) **כִּי עַקְרָה הָיָה**. **הָיָה כתיב** (טט – הכתוב **הוא** בלשון זכר). לומר כי אף הוא היה עקור (מדרש הגדול).

דרשה זאת מבוססת על הכתוב.

ואית דדרשי המקרא (ויש שדרשו את הקריאה) לומר היא ולא הוא דהא כתיב (לעיל כא יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, אלמא לאו עקור היה (זהר תולדות קלו א):

דרשה זאת מגובה ע"י טעם אתנה במלת **הָיָה** בתפקיד הגבלת משמע מלה זאת ללשון נקבה ולא ללשון זכר בגלל אות ו"ו.

טט – אפשר להסביר, שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכן מצב העקרות של יצחק השתנה. (בר' וירא יח,י) **וְהִנֵּה בֶּן לְשָׁרָה אִשְׁתּוֹ** – מקף טפחא מונח אתנה, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ שם משמואל **וירא תרעא** אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמור להוליד, בעקידה יוצא ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא ומיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

רש"י (כה,כו) **בֶּן-שָׁשִׁים שָׁנָה** - עשר שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. **וַיַּעֲטֹר** – קדמא, קדמה תפילתם הרבה לפני הזמן המסופר כאן, לפחות כ-10 שנים.

בראשית רבה (וילנא) **פרשת תולדות פרשה טג ה וַיַּעֲטֹר יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ**, רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אמר ששפך תפלות בעושר, ר"ל אמר **שהיפך** את הגזירה ולפום כן קריין ליה עתרא דאפיך אידרא, **לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ**, מלמד שהיה יצחק שטוח כאן והיא שטוחה כאן ואומר רבש"ע כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו אף היא אמרה כן כל בנים שאת עתיד ליתן לי יהיו מן הצדיק הזה, **כִּי עַקְרָה הָיָה**, רבי יודן בשם רבי לקיש עיקר מטריין לא הוה לה וגלף לה הקדוש ברוך הוא עיקר מטריין, **וַיַּעֲטֹר לָהּ**, רבי לוי אמר משל לבן מלכים שהיה חותר על אביו ליטול ליטרא של זהב והיה זה חותר מבפנים וזה חותר מבחוץ שכן בערביא קורין לחתירתא עתירתא.

בבלי בבא קמא צב,א ... א"ל רבא ריבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמור רבנן: כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה? א"ל, דכתיב: (איוב מב,י) **וְה' יָשָׁב אֶת-שְׁבִית שְׁבוֹת אִיּוֹב בְּהַחֲפִלָּו בְּעַד רַעְיוֹ**: אמר ליה: את אמרת מהתם, ואנא אמינא מהכא: (בר' וירא כז,י) **וַיַּחֲפִלֵּל אֲבִרְהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶמְהִיתוּ וַיִּלְדוּ**; , וכתיב: (בר' וירא כא,ג) **וְה' פָּקַד אֶת-שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וְגו'**,

וַיַּעֲטֹר – קדמא, כעין כלל **וַיַּעֲטֹר** הצריך לפרט **יִצְחָק לְה' לְזַכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הָיָה הוּא וַיַּעֲטֹר לָהּ** המבקש על חבירו (כאן על רבקה בת רשע ולמ"ד שאינה מצווה על פרו ורבו) והוא צריך לאותו דבר (כאן יצחק בן צדיק המצווה על פרו ורבו) נענה תחילה. וכפ"י **רש"י וַיַּעֲטֹר לָהּ** – שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע, לפיכך **לו** ולא לה (ראה יבמות סד,א).

וַיַּעֲטֹר לָהּ – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות (ב"ר תו' סג,ה) (א) מהפך הגזירה, (ב) מהפך הטבע שלא היה לה רחם וגלף לה ה' רחם. **כִּי עַקְרָה** – מרכא טפחא, יתור לרבות הסיבות לעקרות (א) מצד בריאתה ללא רחם או ללא יכולת טבעית ללדת (ב) שלא יאמרו ע"כ אומות העולם תפלתם עשתה פירות (מ"ר חי"ש פר' ס,יג) (ג) שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים שע"י זה לימד (א) כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה (ב) פתח תשובה לחותר חתירה מתחת לכסא הכבוד, וכאן גם לגלוף רחם לרבקה, ומלמד למלך מנשה שבתשובתו חתר חתירה מתחת כסא הכבוד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות הששירות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא – מראש – מאריך; רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק, ממועט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביעי – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קפא – סדר קיימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "גידות דר" ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פא – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בולטה;

בראשית תולדת כה, כב: ויתרצצו הפנים בקרבה ותאמר אם-כן למה זה אנכי ותלך לדרש את-ה':

בראשית תולדת כה, כג: ויאמר ה' למה שני נרים גוים בבטנך ושני לאמים ממעך יפגרו ולאם מלאם יאמץ ורכב יעבד צעיר:

גיל הכתר ברש"י ויתרצצו (כב) [נתר"ק: ויתרצצו - כתרגומו: "ודחקין", כמו 'טומאה רצוה' (חולין ע"א, א), שאין מתקבלין במקום

אחד ברחם אחד כשאר תאומים שנשבלים ברחם אחד. ויש לפרש ויתרצצו - לשון 'שבירה', כמו 'ותרץ גלגלות' (ש"ו ט, נג) - שצור לה

המקום ושוברין זה את זה. ותאמר: אם-כן למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על ההריון וסופי לשפלים? ותלך לדרש את-ה' - מהו פן

שכן מתרצצים. ויאמר ה' לה שני גיים בבטנך - אין סופך להפילם, אלא זה אות, שכשם שאין מקום אחד סובלם במעין, והן נפרדים זה

מה, כך, כשיצאו ממעין יפרדו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר. מעתה הולך ומספר היאך נתקיים דבר זה עד

שאתה מגיע ל"הוה בגי"ר וכי' (בר' כז, כט).]

ויתרצצו הפנים בקרבה ותאמר אם-כן ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, כפי' רש"י בגי' הכתר שכשם שאין מקום אחד סובלם

במעין, והן נפרדים זה מזה, כך, כשיצאו ממעין יפרדו ולאום מלאום יאמץ, ולא יהו סובלין זה את זה. ורב יעבוד צעיר.

ויתרצצו הפנים בקרבה ותאמר אם-כן ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החזור וקורה, אחד רץ השני נח ולהיפך, וחזור חלילה

כפי' רש"י אם-כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו (ב"ר סג, ו), לשון 'ריצה': עוברת על פתחי תורה של עם ועבר, ויעקב רץ ומפרסם לצאת; עוברת

על פתחי עבודה זרה, ועשו מפרסם לצאת. דבר אחר: מתרצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות (ראה אל"ז ט).

ותאמר אם-כן - מונח זקא-קטן, שתי דרשות, (א) רבותינו דרשוהו (ב"ר סג, ו), לשון 'ריצה' (ב) דבר אחר: מתרצצים זה עם זה וגו'

ותאמר - מונח, בעל תכונת הארכה ואז המשמעות שהיא קצת מפסיק מהכתוב אחריו והוא כמו נקודותיים ללמד מה אמרה אם-כן ופי' רש"י גדול צעיר

העבור, טט - אם-כן - מקף, בתפקיד מספר מצבים, שיכול להיות עיבור תאומים שנשבלים ברחם אחד, וכאן היה עיבור תאומים שאין מתקבלים ברחם

אחד. (ע"פ בראשית רבה תולדות פרשה סג, ו)

(ב"ר סג, ו) רבי הונא אמר (טט-אם-כן במשמע) אם כך אני עתיד(ה) להעמיד שנים עשר שבטים (טט-למה זה במשמע) הלואי לא עיברתי, מנין ז"ה,

חני בשם רבי נחמיה ראויה היתה רבקה שיעמדו ממנה י"ב שבטים, הה"ד (בר' תל' כה, כג) ויאמר ה' למה שני נרים גוים בבטנך דא תרין, ושני

לאמים הא ארבעה, ולאם מלאם יאמץ הא שיתא, ורכב יעבד צעיר הא תמניא, (בר' תל' כה, כד) וימלאו ימיה ללדת הא עשרה, (בר' תל' כה, כה)

ויצא הראשון אדמוני הא חד עשר, (בר' תל' כה, כו) ואחרי-כן יצא אחיו הא תרין עשר, (טט-לפי המדרש אפשר שרוב העיבורים בתאומים, לכן

למה זה - מרכא טפא, יתור לרבות עיבורים בצער)

(ב"ר סג, ו) ואית דמיייתין ליה מן הדין קרא, (בר' תל' כה, כג) ותאמר אם-כן למה זה אנכי, זיין שבעה ה"א חמשה הא תרין עשר, מנין זה,

רש"י - למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על ההריון (ראה ב"ר סג, ו)? - למה זה - מרכא טפא, יתור לרבות באווי ובתפלה, כאשר טעם אתנח מגביל

את אנכי - כי וסופי לשפלים (גי' רש"י בכתר)

רש"י - ותלך לדרש - לבית מדרשו של שם. לדרש את-ה' - להגיד לה מה תהא בסופה. את-ה' - סלוק, להגביל הנוק לה ולילדיה.

רלב"ג - ביאור הפרשה ותלך לדרש את-ה' דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו שם ועבד ותלמידיהם, מה יהיה אחרית

הדבר.

ותלך - טפא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות, כגון בשונה מאנשי הזמן ההוא שהיו שואלים במכשפים ומגידי עתידות, ובשונה

מהגר שנאמר בה (בר' וירא כא, יד) ותלך ותתע רש"י חזרה לגלולי בית אביה.

(ב"ר סג, ו) (בר' תל' כה, כג) ותלך לדרש את-ה', וכי בתי כנסיות ובתי מדרשות היו באותן הימים, והלא לא הלכה אלא למדרש של

שם ועבר (ותלך - טפא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי משמעות מיחיד לכאילו רבים וגדולה), אלא ללמדך שכל מי שהוא מקביל פני

זקן כמקביל פני שכניה (לדרש את-ה').

לדרש - מרכא, רבוי דרשות מנביאי ה' כפי' רלב"ג - ביאור הפרשה ותלך לדרש את-ה' דבר השם יתעלה מעבדיו הנביאים אשר היו בזמן ההוא, כמו

שם ועבד ותלמידיהם, מה יהיה אחרית הדבר.

את-ה': - מלת את מרבה ו/או מלמדת על קשר לא ישיר והמקף מלמד על שלבים, וזה כפי' רש"י ב-(בר' תל' כה, כג) ויאמר ה' למה - על ידי שליח; לשם

אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג, ז), והוא אמר למה

את-ה': - מקף, ענין בעל שלבים, חלקים אחדים, שאלה תלמידי הנביאים, שאלה את עבר, שאלה את שם. את-ה' - סלוק, מגביל ששאלה רק בנביאי

האמת. שקבלה תשובה רק משם.

(בר' תל' כה, כג) ויאמר ה' למה - על ידי שליח; לשם אמר ברוח הקדש (ראה ב"ר סג, ז), והוא אמר למה

(בר' תל' כה, כג) ויאמר ה' - קדמא ואולא, כעין כלל של הודעת דבר מה' לאשה. למה - רביעי, ארבעה אופנים לכלל, רובן לא ישירים.

ירושלמי (וילנא) סוטה פ"ז, ה"א ... רבי יוחנן בשם ר' לעזר בי ר' שמעון לא מצינו שדיבר המקום עם אשה אלא עם שרה בלבד. והא כתיב (בר' ג, טז)

אל-האשה אמר תרבה ארבה וגו'. אמר רבי יעקב דכפר חנין ע"י התורגמן. והא כתיב (בר' תל' כה, כג) ויאמר ה' למה שני גוים בבטנך א"ר בא בר

כהנא הדיבור נפלה לה. אמר רבי יירי כמה כירכורי כירכורי הקדוש ברוך הוא מתאוה לשמוע שיתחן של צדקניות [שם יח טו] ויאמר לא כי

צחקה. (מרכא פסק טפא מרכא סלוק, פסק בין דבר ה' אל שרה ובין התוכן)

בדבור לחוה ולרבקה רביעי, לומר שכבר בתחלה רמז לארבעה אופני דבור ה' לאשה)

למה - רביעי, (א) דבור ישיר לשרה, (ב) ע"י תורגמן לחוה, (ג) הדיבור נפלה למה (מפיק ה"א במשמע בעבורה (קה"ע) עליה הבת קול) לרבקה - שיירי

קרבן בת קול מתפוצץ בעולם עתידה אשה שתלד שני גוים בבטן אחת ולא ידעו מבטן מי יצאו ומצינו כיצא בזה במדרש ורש"י מביאו בשמואל

והיינו דקאמר הדיבור נפלה לה הכל אמרו שעליה נאמר הדיבור שהיה בבטן שני גוים: (ד) ע"י שליח או נביא (שם) פני משה הדיבור נפלה לה. לא

שדיבר עמה אלא שהגיע לה מאמר ה' ע"י מלאך כדאמ' בב"ר וי"א ע"י שם בן נח והא דקאמר ויאמר ה' לה שנפל לה מאמר ה':

תחילת המשנה הנ"ל עוסקת בארבעה דברים שאומר הכהן לסוטה. אפשר שהקישור במשנה בין הסוטה ובין מאמרי ה' לנשים הוא להבדיל בין הסוטות

שחיה הייתה בבחינה מסוימת כעין סוטה ובין מאמרים לצדיקות.

ירושלמי סוטה פ"ז, ה"א אמירת הכהן לאשה סוטה בלשון שהיא שומעת ולא ע"י תורגמן (קרבן העדה),

מתני' אילו נאמרין בלשונם פרשת סוטה ויודיו מעשר וקרית שמע ותפילה וברכת המזון ושבעות העדות ושבעות הפיקדון: גמ' כתיב (במ' נשא ה, כא)

ואמר הכהן לאשה בכל לשון שהיא שומעת דברי רבי יאשיה. אמר ליה רבי יונתן ואם אינה שומעת ולמה היא עונה אחריו אמן. אלא שלא יאמר

לה על ידי תורגמן. ...

הדבור ה' הלא ישיר לחוה אפשר בא להבדיל הייטב מדבור הנחש (המפתה הראשון) (בר' ג, טז) אל-האשה אמר שהיתה בבחינת סוטה עם הנחש, ומלת

אמר בטעם רביעי, ללמד על ארבעה דברים שיש להגיד לסוטה. בבלי סוטה לב, גמ'. פרשת סוטה מנלן? דכתיב: (במ' נשא ה, כא) ואמר הכהן

לאשה, בכל לשון שהוא אומר. תנו רבנן: משמיעין אותה בכל לשון שהיא שומעת, (טט - א) על מה היא שותה (טט - ב) ובמה היא שותה, (טט - ג) על

מה נטמאת (טט - ד) ובמה היא נטמאת; (טט - א) על מה היא שותה? על עסקי קינוי וסתירה, (טט - ב) ובמה היא שותה? במקידה של חרש, (טט - ג)

על מה נטמאת? על עסקי שחוק וילדות, (טט - ד) ובמה היא נטמאת? בשוגג או במזיד, באונס [או] ברצון, וכל כך למה? שלא להוציא לעז על מים

המרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין י"ג ימות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.4 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ה)

בראשית תולדת כה, כח: [כח] וַיֵּאָהֲב יִצְחָק אֶת-עֵשׂוּ כִּי-צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְבֵּת אֶת-יַעֲקֹב:

וַיֵּאָהֲב יִצְחָק אֶת-עֵשׂוּ – לפי הסבר תוה"מ (מלבי"ם) (למשל לויקרא תזריע יג ו) פועל בזמן עתיד שלפניו וא"ו משמעו שהדבר יתחיל בעתיד, לכן יש להסיק שיצחק לא אהב את עשו בפועל אלא כמובא בתורה **שלמה [קצו]** בשם **המדרש הגדול** היה אוהבו בפניו בלבד כדי לקרבו ולמשכו, שהרי קל וחומר אם כשהוא אוהבו מעשיו מקולקלין, אלו שנאו ורחקו על אחת כמה וכמה. ואמרו רבותנו לעולם תהא ימין מקרבת ושמאל דוחה.

וַיֵּאָהֲב יִצְחָק אֶת-עֵשׂוּ – מרכא תביר טפאא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני אהבת בן, השונים בהלכותיהם או בעינים בקשר לענין, כאן יצחק אוהב את עשו בפניו, לא אוהבו שלא בפניו.

בראשית תולדת כה, כט: [כט] וַיִּזְדַּר יַעֲקֹב נֶזֶד וַיִּבֹא עֵשׂוּ מִן-הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵרֵף:

וַיִּבֹא עֵשׂוּ מִן-הַשְּׂדֵה – מרכא תביר טפאא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני התנהגות עשו, שלא על כל אחד חלה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן התנהגות עשו מתחלקת לתקופה שעד יום פטירתו של אברהם אבינו, ומאותו יום והלאה היום נפטר אברהם אבינו וגו' א"ר יוחנן חמש עבירות עבר אותך רשע, באותו היום.

וַיִּבֹא עֵשׂוּ מִן-הַשְּׂדֵה – מרכא תביר טפאא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן זמני התנהגות עשו, שלא על כל אחד חלה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן התנהגות עשו מתחלקת לתקופה שעד יום פטירתו של אברהם אבינו, ומאותו יום והלאה היום נפטר אברהם אבינו וגו' א"ר יוחנן חמש עבירות עבר אותך רשע, באותו היום.

בראשית תולדת כו, ט: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אֲשַׁתְּךָ הִיא וְאִיךְ אֲמַרְתְּ אֲחֵתִי הִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אֲמַרְתִּי בֶן-אִמּוֹת עָלִיָּה:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק – מהפך פשטא זקא-קטן **כִּי אֲמַרְתִּי** – מונח זקא-קטן

פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה אך בעצמה פחותה ממה שקרה לאברהם אבינו שנלקחה שרה אשתו לבית אבימלך ואילו אצל יצחק אבימלך רק חשב לקחת את רבקה

באברהם אבינו מצינו תבנית דומה בשני פסוקים לענין לקיחת אשה לבית אבימלך

בראשית וירא כ, ד: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲנִי נִם-צַדִּיק תִּהְיֶנּוּ:

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי – זקא-גדול זקא-גדול בין שני קיסרים (אתנח סלוק) זה אמר אבימלך להצטדק לפני א-לקים

בראשית וירא כ, יא:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם כִּי אֲמַרְתִּי בֶן-אִין-יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמִקְוֵם הַזֶּה

וְהִרְגֵנִי עַל-דְּבַר אֲשַׁתִּי:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם – פשטא זקא-קטן **כִּי אֲמַרְתִּי** – מונח רביעי, בגירסה אחרת מונח זקא-קטן

בֶּן-אִין-יִרְאֵת אֱלֹהִים – יתיב מונח זקא-קטן,

שלוש פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים או ז"ק רביעי ז"ק בין שני קיסרים (סלוק אתנח), להדגיש תוקף חוסר יראת א-לקים אצל הפלשתים ואבימלך

בראשית תולדות כו, י: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת-אֲשַׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:

כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם – תלישא-גדולה גרשיים מהפך פשטא, תלישא-גדולה בתפקיד שיעור, גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא מענינו לדון בענין אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. **בסיכום:** שיעור עבירה חמורה קל הוא בעיני אבימלך ועמו.

[תורה שלמה [נב] בשם מדרש הגדול] אמר רבי אליעזר בוא וראה כמה בין מידת הצדיקים לרשעים, הצדיקים רוב מעשיהן הטובים בעיניהן קל ביותר כו' (טט - לא מתגאים בם) אבל הרשעים אינן כן, רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר (טט - ממעטים בחומרן) שכן אבימלך אומר כמעט שכב אחד העם את אשתך, ומה אם עון אשת איש שאין חמור ממנו ממועט הוא בעיניו שאר עבירות על אחת כמה וכמה.

כִּמְעַט – תלישא-גדולה, אפשר כי רמז לשיעור איסור יחוד ושיעור זמן לטומאה, מחושב מגימטריה המלה **כמעט** וחלקים ממנה:

ג' **כמעט"ט** = 139 חלקי שעה בת 1080 חלקים (טור או"ח סי' תכו הלכות ר"ח) בשעונינו כ- 7.72 דקות,

מע"ט"ט = 119 כ- 6.61 ד', **ע"ט"ט** = 79 כ- 4.39 ד', (כ"מ"ט"ט) = **ס"ט"ט** (במשמעות סתירת סוטה) כ- 3.83 ד',

ט' (במשמעות שיעור זמן לטומאה) = 9 בדיוק 30 שניות.

[שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד שנת התשכ"ו] דן בשיעור איסור יחוד ונראה מדבריו שמתחיל לערך **ששה וב' שלישי מינוט...** אבל אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, היה מספיק **[אנציקלופדיה תלמודית כרך כג, יחוד, טור תרנ]** שיעור טומאה¹⁹⁵ - והוא כשיעור שמצינו לענין סתירה האוסרת אשה לבעלה¹⁹⁴, שהוא כדי ביאה¹⁹⁵, בתוספת שיעור פשיטת הבגדים¹⁹⁶, אבל אין צורך להוסיף לכך שיעור ריצוי, שיש לומר שקודם הסתירה כבר נתרצתה לו¹⁹⁷ - ויש שכתבו שאם אין לבו גס בה צריך להוסיף לזה אף שיעור של ריצוי, שהוא שיעור גדול בהרבה משיעור ביאה אפילו אם האשה דעתה קלה ביותר להתפתות, לענין סתירה שלאחר קינוי חוששים שמה נתרצתה לו קודם הסתירה, ולא לענין איסור יחוד כשאינן לבו גס מאד באשה זו שמתייחד עמה¹⁹⁸.

[אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך כג, יחוד, טור תרנ הערה 194]. ע"ע סוטה. ע"י מנחת יצחק שם סי' צד. וע"י דבר הלכה הוספות חדשות לסי' טו שהאריך בבירור השיעור, ומסיק שיש להחמיר בשיעור של שלושים וחמש שניות.

נראה שהשיעורים הרמזים בקרא **כמעט** – תלישא-גדולה, הם בתוך שיעורי הזמנים הנידונים ע"י מנחת יצחק והאנצ' התלמודית והמנהגים השונים. אפשר לבררם עם הכותב. עולה מכאן שהמספר 1080 חלקים לשעה הוא מספר א-לקי ולא מוסכמה של בני אדם.

בראשית תולדות כו, יב: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בִּשְׂנֵה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ ה':

וַיִּמְצָא בִּשְׂנֵה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים – תביר מרכא טפחא מונח אתנח

רש"י מֵאָה שְׁעָרִים. ... ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה.

הַהוּא – אותיות שם אהו"ה שם הפלאים, שם הצירופים, הנעת דברים, קפיצת הארץ, בתוך שנת רעב שלא היה כמוהו מימי אברהם, כאשר העולם שומם, כל מה שיצחק זרע הצליח מעל ומעבר.

תביר מחלק ממעט היתור לרבות שעליו מלמדת התבנית מרכא טפחא של **בִּשְׂנֵה הַהוּא**. אפשר כי ממעט את המעשר שיצחק הפרישו, היינו שלא הגיע אליו אלא אפשר לשם **והוא כהן לא-ל עליון** והאריך ימים עד שנת 53 של יעקב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות הששירות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מרכא; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספקא – יתור לרבות, ככל מקום; דוגא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שוה לפישה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; תביר מרכא ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שחלק, השלים והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט; ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מדיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מדיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישוא אחר בהלכה;

בראשית תולדת כו,טו: וְכַל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עָפָר: וְכַל-הַבְּאֵרֹת – רביע, ארבע בארות אפשר שארבע הבארות שהוזכרו כאן בשמות: עשק, שטנה, רחבות,שבעה, שאר שבע. ראה ב- (כו,ז) וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם – מונח פסק מונח רביע, לפחות חמש ויש המפרש שבע

בראשית תולדות כו,יח: וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרַי מֵוַת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו:

תורה שלמה [פד] ב"ר סד. כמה בארות חפר אבינו יצחק בבאר שבע. ר' יהודה ב"ר סימון אמר ארבעה כנגד כן נעשו בניו ארבעה דגלים במדבר, ורבנן אמרי ה' כנגד ה' חומשי תורה.

ילקוט מעם לועז בשם מ"ר ר"ע אומר בבאר שבע חפר ארבע בארות כנגד ארבע מחנות במדבר, רבנן אומרים חפר חמש בארות כנגד חמשה חומשי תורה.

מאור ושמש שבע בארות

וַיָּשָׁב יִצְחָק – קדמא ואולא, כעין רמז ללימוד בכלל ופרט או מלמד ולמד, כאשר הכלל או המלמד עשוי להיות וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם – (מונח) פסק מונח רביע, ללמד על לפחות חמש ויש המפרש שבע בארות,

והפרטים או הלמד בתבנית וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו – רביע ... זקא-קטן, כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש (ראה מהרז"ו כעין מידה ל"ד)

ועוד וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים – רביע ... זקא-קטן ... זקא-קטן כעין שלוש זקף בין שני קיסרים, תבנית המרמזת לענין עצמתי, ואפשר כי הדבר מתפרש ע"פ **תורה שלמה [פה] (פדר"א פל"ה) ר"ע אומר כל מקום שהיו אבותינו הולכים היה הבאר מהלכת לפנייהם וחופרין שלושה פעמים ומוציאין אותה לפנייה ... וכתוב בירושלים והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים (זכריה יד, ט) היא הבאר שעתידיה לעלות בירושלים ולהשקות את כל סביבותיה.**

וראה להלן מאור ושמש בגילוי סוד האמונה.
 ועוד בא הכתוב הסתום ללמד כי מעשה אבות סימן לבנים וכמו שאצל האבות הבאר מהלכת לפנייהם כך אצל הבנים במדבר הבאר מהלכת לפנייהם, ולעיתיד לבוא בגאולה כפי הנלמד מתבנית הקרא **אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים – תבנית זקא-קטן פעמיים בין שני קיסרים (סלוק אתנה), כעין דבר החוזר וקורה, זה גם מעיד על אי הכרת הטוב החוזר של פלשתים אף שזכו למים גם לשימושם.**

וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו:

...וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת – זקא-קטן זקא-גדול ג' תקע"ו, ע"פ מפתח המבוסס על יעב"ץ ו-"אמרי נועם" הרבי מדז"קוב

ג' אותיות שְׁמוֹת כְּשֵׁמֹת א"תק"ו ההפרש בין שתי הגיטריות 1506 – 576 = 930
 930 – עולה לגי' ס"ת **את' השמים' ואת' הארץ'** (בר' א,א) תמצ"ת במשמעות של צמצום, "הצמצום אינו כפשוטו אלא כולו שמות השם" (בעל התניא), "רצון הבורא לגלות פעולותיו, כנויו ושמותיו זו תכלית הבריאה" (שער האקדמות, אקדמה ד (דף יד))
 930 - כשנות אדם הראשון שנאמר עליו:

- 1. בראשית ג,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל-הַבְּהֵמָה וְלַעֹפָר הַשָּׁמַיִם וְלִכְל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא-מָצָא עֹזר כְּנַפְדּוֹ:**
 - 2. בראשית ג,כ: וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה אִם כָּל-חַי:**
- מאור ושמש** עה"ת פירש כי ז' הבארות רומזים לז' מידות הקדושות ולסוד האמונה שנתגלה בימי אברהם ונסתם וחזר ונתגלה בחפירת יצחק הבארות ולכן הבארות הן כמתגלה מגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **תתק"ל ז"ה השע"ר להוי"ה צדיקיו"ם יבוא"ו ב"ו: ועל כך כ"ל הנשמ"ה תה"ל י"ה: ומהגי' המלאה א"תק"ו כל נשמה מודה ואומרת ונתת"ה א"ת הברכ"ה: (עם האותיות)**

בראשית תולדת כו,כ: וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נָדָר עִם-רַעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נָדָר – אזלא-גרש מונח רביע, יצא מן הכלל וסטגו יתברר בסמוך.

עם-רעֵי יִצְחָק לֵאמֹר – מרכא תביר טפחא, יתור לרבות המחולק להודיע שהמריבה הייתה בשלבים אחדים
 טט - לפי ההסבר על שלבים במריבה יובן ש-**וַיִּדְרִיבוּ רַעֵי נָדָר – אזלא-גרש מונח רביע, הינה תבנית של יצא מן הכלל ללמד על עצמו או ללמד על הכלל כולו יצא, כפי שהכתוב מספר על המריבה הבאה ואפשר ששתי הבארות שטנה ועשק הן הדוגמאות למריבות על הבארות שהוזכרו ב-(כו,ז) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיִּחְפְּרוּ אֶת-בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים גו' ששיעורנו שהיו לפחות חמש בארות ואפשר אף יותר.**

בראשית תולדת כו,כד: וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהִוא וַיֵּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיו אֶל-תִּירָא כִּי-אֶתְּךָ אֲנִכִי וּבְרַכְתִּיךָ וְהִרְבִּיתִי אֶת-זַרְעֲךָ בְּעָבוּר אַבְרָהָם עֲבָדֵי:

וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כלל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י מידה מל"ב מידות של כתוב שחבירו הכתוב לפניו מלמד עליו. וזה שהוסבר ב-(כו,ג) וַיִּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע: מלמד על התעלות ברוח הקודש והשראת נבואה.

והפרט בְּלִילָה הַהִוא וגו' תיכף להגענו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר

... הַהִוא וַיֵּאמֶר אֱלֹהֵי... – זקא-קטן זקא-גדול זקא-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהִוא מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה הנקרא אור בגנוו של התורה, שם הבינה, שם הדעת

וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה – ס"ת א' ו' ה' א' אֱלֹהֵי ה' בְּלִילָה הַהִוא – ס"ת ו' ה' ה' א' הַהִוא – ההו"א – אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הוי' ושם א-לקים, כבכתוב ה' הַהִוא-לְקִיָּם (דב' ד,לה,לט; מלכים א' ח,ט; יח,לט; דהי"ב לג,ג) אַנְכִי – עניין פנימיות טמיר ונעלם, זקא-גדול עשוי לרמז לכתר כמשפיע על חכמה ובינה בעולם האצילות

בְּעָבוּר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטרית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, אַבְרָהָם עֲבָדֵי – ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-(תה' עב,ה) פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה' שבה נברא העולם נאמר וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' עִם-שָׁמַיִם וְלִפְנֵי יְרֵד הַדְּרוֹרִים: ... ע-ב-ש-מ-ש' וּלְפָנֵי-י-ה' ... ס"ת משי"ח, פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 תמצית השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא ספאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מדיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מדיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בולכה;

1.5 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ו)

בראשית תולדת כו, כג: וַיַּעַל מִשְׁם בְּאֵר שָׁבַע:

ת"ש [ק] וַיַּעַל מִשְׁם בְּאֵר שָׁבַע . כיון שראה עצמו מפורסם ושהשכינה עמו מיד חזר לארצו. (מדרש הגדול)

בלק"ט (לקט טוב) באר שבע מקום שאמר לו הקב"ה לך אל ארץ המוריה. טט – הקב"ה התגלה לאברהם אבינו וצוהו על העקידה. היינו מקום של גלוי נבואי.

מִשְׁם – טפחא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **בְּאֵר שָׁבַע** – מרכא סלוק. מרכא כרבוני גלוי נבואי, וזה מאפיין את הכתוב לפניו **וַיַּעַל מִשְׁם** – מרכא טפחא כיתור לרבות, להודיע שיצחק עלה אל **בְּאֵר שָׁבַע** בצפייה להשראת נבואה כמו לאברהם (בר' וירא כא, לג.) וינעו אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם ה' אֵל עֹלָם: וכן אח"כ ביעקב בדרכו למצרים (בר' ויגש מו, א) וַיִּבֶא בְּבֵאֵר שָׁבַע (בר' ויגש מו, ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לַיְשָׁרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיִּעָקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּי: (ג) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם מְרַגְזָה מְצַרְיָמָה כִּי-לֹא יָדָעְתָּ: (ד) אֲנֹכִי אֵרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָה וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גִּסְעֵלָה וַיֹּסֶף וַיֵּשֶׁר יָדוֹ עַל-עֵינָיו: (בר' ויגש מו, ג) וַיֹּאמֶר – זקף-גדול, בדרך פנימיות התורה גלוי אלקי מכתר לחכמה ובינה.

וַיַּעַל מִשְׁם – מרכא טפחא כיתור לרבות, גילויים נעלים בפנימיות התורה כמו שמואב לדוגמא במקורות הבאים:

שערי צדק רב גיקאטיליה יוסף ע' לא (אוצר החכמה) ... ולפיכך ע"י רחובות העליונים זכה לבאר שבע זהו סוד וַיַּעַל מִשְׁם בְּאֵר שָׁבַע:

והסוד (בר' מקץ מג, יא) קאזו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי וקעט דבש נכאת ולט פטגים וישקדים: (טט – פסוק המרמז לבירור ניצוצות קדושה משבירת הכלים וצירופי שמות קדושים) (בר' מקץ מג, יד) וְאֵל שְׂדֵי יִתְּן לָכֶם רְחִימִים והידוע סודות הללו יודע מדוע נקרא מצרים ונקרא פרעה ... אלא פרעה הקריב את ישראל לאביהם שבשמים ...

אוצרות חיים, מכלול חכמת הקבלה ב: רב יוסף חיים בן אליהו (אוצר החכמה), שם צדנלב"ש יוצא מן ר"ת (בר' מקץ מג, יא) צ'רי ד'בש נ'כאת (ו) ל'ט ב'טנים (ו) ש'קדים, טוב לומר הפסוק הזה אחרי פטום הקטורת קודם הפסוק ה' צ-באות עמנו, אפשר שזה חלק מההגנה שאמירת פטום הקטורת מהיה שלא יהיה חיות למזיקים מן השפע המושפע בתפלה, וכן מגן ממגפה ומבטל מגפה.

וַיַּעַל מִשְׁם בְּאֵר שָׁבַע – מרכא טפחא מרכא סלוק, זאת תבנית הטעמים של הסיפא של (בר' א, א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וראשי תיבות הסיפא הם שם המיוחד א-ה-ו-ה המשולב פעמים אחדות בפסוק הבא. וזה עדות נוספת כי פסוק זה הוא מבוא אל הגילוי הנעלה בפסוק הבא, ועוד כי תכלית הבריאה הייתה אל האבות אברהם יצחק ויעקב ומהם אל עם ישראל.

בראשית תולדת כו, כד: וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלֵילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אַבְרָהָם

אל-תיבא כי-אתה אנכי וברכתיה והרביתי את-זרעה בעבור אברהם עבדי:

וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כלל הצריך לפרט ומתאפיין ע"י מידה מל"ב מידות של כתוב שחבירו הכתוב לפניו מלמד עליו. וזה שהוסבר ב-(ג, כו) **וַיַּעַל מִשְׁם בְּאֵר שָׁבַע:** מלמד על התעלות ברוח הקודש והשראת נבואה.

והפרט בְּלֵילָה הַהוּא וגו' תיכף להגעתו זכה להתגלות הקב"ה באופן נעלה ביותר

... הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי ... – זקף-קטן זקף-גדול זקף-גדול, שלוש זקף בין שני קיסרים, חיזוק, תוקף במובן של אופן נעלה ביותר, כי הנאמר **וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלֵילָה הַהוּא** מרמז לשלוש פעמים השם המיוחד א-ה-ו-ה הנקרא אור בגנוז של התורה, שם הבינה, שם הדעת **וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' בְּלֵילָה – ס"ת א' ו' ה' ה' אֱלֹהֵי ה' בְּלֵילָה הַהוּא – ס"ת ו' ה' ה' א' הַהוּא – הו"א –** אותיות שם המקשר שמים וארץ, שם המקשר בין שם הוי' ושם א-לקים, ככתוב **ה' הוּא הַאֱלֹקִים (דב' דלה,לט; מלכים א' ח,ט; יח,לט; דה"ב לג, יג) אנכי –** עניין פנימיות טמיר ונעלם, זקף-גדול עשוי לרמז לכתר כמשפיע על חכמה ובינה בעולם האצילות

בְּעִבּוֹר – אותיות ב"ע ע"ב – שהם גימטריית שם הוי' במילוי יו"ד הקשור לעולם האצילות, **אַבְרָהָם עֲבָדִי –** ע"ב ד"י = דו"ד, שורש נשמת משיח מעולם האצילות, וכן הביא רמז ר' אל' שי' נ"י כי ב-(תה' עב,ה) פרק ע"ב כשם ע"ב הקשור לעולם האצילות, פסוק ה', כעין ה' אחרונה בשם הוי"ה, שבה נברא העולם נאמר **וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי ה' הוּא הַאֱלֹקִים עִם-שָׁמַיִם וְלִפְנֵי יְרֵחַ יוֹרְדִים: ... ע-ם-ש-מ-ש' וּלְפָנֵי י-ר-ח' ... ס"ת משי"ח,** פעם יחידה בתנ"ך, אפשר שמרמז לענין נשמת משיח מעולם האצילות.

ועוד רמזים ע"פ גי' תוכן המטועם בזקף-קטן זקף-גדול והפרש מגי' זקף-קטן זקף-גדול העולה תקע"ו (576), הלקוחים מאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: **הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי –** גי' 81 + 257 + 17 = 355 והפרש בין גימטריית המלים וגי' מלות הטעמים (זקף-קטן זקף-גדול העולה) תקע"ו = 355 – 221 = 221, עולה איי"ר – ר"ת א"ני י"י ר'ופאך ור"ת א'ברהם י'צחק י'עקב ר'חל (ד' רגלי המרכבה ע"פ בני יששכר) **הַהוּא וַיֹּאמֶר** גי' 17 + 257 = 274, ההפרש מתקע"ו – 274 = 576 – 302, מאוצר הגימטריית של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: 274 עולה י' פעמים הוי' (עם כולל), ג' פעמים ב' השמות הוי' אדנ"י [עם הכולל], עולה אברה"ם עם שם הוי', יצחק עם שם אדנ"י [עם הכולל], יעקב עם ב'השמות הוי' אדנ"י [עם הכולל], לא"ה רח"ל, 302 עולה ב"ש (ר"ת באר שבע שמשם שואבים רוח הקודש), אש"א (-)אשא עיני אל ההרים" מתהילים, גי' **הבחור אצ"ו** **הַהוּא ... אֲנֹכִי –** גי' 17 + 81 = 98, הפרש מתקע"ו 98 – 576 = 478, 98 עולה זה"ו הכה"ן הממתיק בקרבנות שלא יגיעו ל-גה"ם 478 עולה זע"ר אנפ"ו, ח"י פע' הוי"ה, ויב"א מל"ך המשי"ח; בעת"ו (שפ"כ פ'עקב), אותיות הסופיים ויבלע' המות' לנצח' תע"ח (עי' זוהר בראשית כ"ט ע"א)

בראשית תולדת כו, כה: וַיִּבְּן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה' וַיִּטֶּשׁ שָׁם אֶהֱלֹו וַיִּכְרוּ שָׁם עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּאֵר:

(בר' ח"ש כד, טו) וַהֲנִיָּה רִבְקָה יָצְאת – דרגא מונח רביע, תיקון גלות השכינה וחזרתה, בחטא אדם הראשון השכינה עלתה מהארץ לרקיע הראשון ועד שבחטאי האדם נסתלקה עד לרקיע השביעי. אברהם ושרה החזירו השכינה מהרקיע השביעי לרקיע הששי. כאן מתחיל התיקון השני של חזרת השכינה מרקיע ששי לרקיע חמישי. התיקון השני ע"י רבקה (בר' ח"ש כד, טו) **וַהֲנִיָּה רִבְקָה יָצְאת –** דרגא מונח רביע, ויצחק (בר' ח"ש כה, כב) **וַיִּבְּן שָׁם מִזְבֵּחַ –** דרגא מונח רביע

(בר' ח"ש כד, טו) וַהֲנִיָּה-הוּא טָרַם פְּלֶה לְדַבֵּר וַהֲנִיָּה רִבְקָה יָצְאת אֲשֶׁר יָלְדָה לְבַתְּוָאֵל בְּנוֹ-מְלָכָה אֲשֶׁת נְחֹר אֶתִי אַבְרָהָם וְכַדָּה עַל-שָׁמְרָה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכיב = מאריך, רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שנוי משמעות, רבוי ממשותף; מרכא טפחא – יתור לרבוב, מכל מקום; דוגמא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית תולדת כו,יא: ויצו אבימלך את-כל-העם לאמור הנני פאיש הזה ובאשתו מות יומת:

פאיש הזה ובאשתו - מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים, כאן הנוגע ביצחק או באשתו, שלא על כל אחד חלה אותה ההלכה או הענין או שלא צריך שיחול על כולם ביחד, כאן הנוגע ביצחק או באשתו ולא כל שכן בשניהם מות יומת, כמו שמות משפטים ... ומכה אביו ואמו - מרכא תביר טפחא, מות יומת, מספיק שיעשה חבורה באחד מהוריו, מות יומת.

תורה שלמה [נה] בשם ב"ר סדא ויצו אבימלך א"ר אייבו אפילו צרור לא יזרוק אדם בהם (תה נ"ו ז), גגורו צפינו יצפוני קמה עקבי

ישמרו פאשר קנו נפשיו: וב- (לקח טוב) הנוגע באיש הזה לשום היזק בעולם, כמו (תה קח טו) אל-תגעו במשיתי וְלִנְבִיאֵי אֱלֹהֵי תַרְעוּ:

הנני פאיש הזה ובאשתו - אזלא-גרש ... תביר, כעין יצא מענינו לידון בענין אחר יצא להחמיר ולהקל. ע"פ (מדרש הגדול) ל-(כו, י)

ויאמר אבימלך מה-זאת עשית לנו וגו', הרשעים רוב מעשיהם הרעים בעיניהם קל ביותר ויש להסיק כי לא מענישים, לכן היוצא מענינו

של (כו,י) הוא כי כאן (כו,יא) הזהיר עונש מיתה על עבירה קלה או אפילו אל לא עבירה כי בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משהו

פרוטה וכאן הזהירו במיתה אף על היזק... והלהקל בא לומר ע"פ פסוק (טו,ט) שהיכירו שזה שלא פגעו במ (יצחק ורבקה) היתה לעצמם

(לאבימלך ולעמו) טובה שזוהי משמעות (בר תול' כו,ט) אם-תעשה עפניו רעה פאשר לא נגענו ופאשר עשינו עמך רק-טוב וישלחך בשלום

אתה עתה פרוה ה':

ראה אזלא-גרש / גרשיים תביר, מרכא תביר טפחא

בדיני ישראל בן נח נהרג על גזל של פחות משהו פרוטה.

מ"ה המבואר, ר"ב, הערות למדרש ע' תרס"ג, נח פר' לא, ס"ה, ד"ה כך היו אנשי דור המבול עושים וגו', קשה, והלא בן נח נהרג

אף על פחות משהו, כמבואר בעירובין ס"ב וכעוד מקומות, ואם-כך-מה-הואילו בתקנתם, וי"ל דהדין שבן נח נהרג נאמר רק אם הגזלן

שהוציא את הגזל באונסו של הגזל. ואז אף שהוא פחות משהו פרוטה - נהרג, אך כשמוציא הגזלה לרצונו, וכגון כאן שהמוכר נתן

תורמוסים ללוקח לרצונו, כדרך כל מוכר שנותן ללוקח לטעום - אינו חייב. אך כאן מכיון שנגרם למוכר נזק גדול שברשעותם

הציגוהו ככלי ריק, הקפיד המוכר למפרע על עושקו, ולכן נענשו. (נחמד למראה)

•ועוד אפשר לומר עפ"י מ"ש תוס' שם ד"ה ב"נ, דהדין דב"נ נהרג על פחות משהו הוא רק בגזל מישראל, אבל בגזל מחבירו הוא

עדיין בגדר "והשיב את הגזלה", כיון דאין לו מחילה, דדין שוה פרוטה נאמר רק בישראל שהם ביכולת למחול על היזק פחות

משהו, כל ב"נ שלא נאמר דין זה אצלם, כשגזלוו הרי יוכל לתקן עונו ע"י השבה, לכן הוא פטור, וחולק על רש"י שסובר דה"ה

לגזל מחבירו ב"נ ע"ש. בפחות משהו לא נתחייבו מיתה, ועי' רש"י ע"ז ע"א ב, ד"ה ב"נ משמע שחזר בו ממ"ש בעירובין.

בראשית תולדת כו,א: ויהי קין-צחק ותקחין עיניו מראת

ויקרא את-עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני:

... **ויקרא** - גרשיים, יצא מענינו או יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו, אפשר שכאן מלמד בשני התפקידים:

(א) **תורה שלמה בר' תולדת כו [ד] תנחומא תולדת ח ותכחין עיניו** - למה כהו עיניו של יצחק וכו' על שהיה [עשו] מביא ציד

ומאכילו וכתוב והשוחד יעור פקחים (שמ' מש' כג,ח)

(ב) **[שם יד] תנחומא תולדת ח ולמה קרא לו בנו הגדול אלא ללמדנו שמחניפין לרשעים בשעתן, לפי שראה שהעולם מהזהר בידו**

קרא לו בנו הגדול.

את-עשו - מונח פסק, הפסק מנתקו מן ההמשך **בנו הגדול** כמובא **בתורה שלמה בראשית תולדת כו [ג] ב"ר סה א** אביו קראו גדול

אמו קראתו גדול את בגדי עשו בנה הגדול, אמר להן הקב"ה אם בעיניכם גדול בעיני קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגוים (עובדיה א,ב)

[גם דרשה טז] **נר השכלים כתי' בנו הגדול** - חסר שכבר מכר את בכורתו

בנו הגדול - מונח רביע

ויאמר אליו בני ויאמר ... הנני תורה שלמה בר' תולדת כו [ז] תנ"י תולדת ט א ושלמה צווח (משלי כו,ב) כסף סגים מצופה על

חרס שפתיים דולקים ולב רע וכו' ... כך היה עשו אומר לאביו הנני ובלבו יקרכו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי

ובביאור **תורה שלמה ע"פ מדרש הגדול** ורוח הקדש צווחת **משלי כו כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו ... ובמדרש**

תהלים יד, אמר נבל בלבו, זה עשו הרשע, שהיה אומר אחד בפה ואחד בלב ... אמר לו הקב"ה רשע אתה מתחנן בדבריך לאביך

ואמרת אליו **הברכה אחת הוא לך אבי וכו'**

הסבר זה מתואם עם תבנית הטעמים של **בראשית תולדת כו, לח ... וישא עשו קלו ויבך** - מרכא תביר טפחא סלוק, מרכא תביר טפחא

בתפקיד כעין קבוצת פרטים שלא על כל אחד חל הענין באופן דומה, כאן מחלק את התנהגות עשו ואת קולו לקבוצת פרטים. **ויבך וישא**

עשו קלו מאפיין את הצד של אחד בפה אבל הוא גונב לבבות בהתנהגות ואין תוכו כבדו.

בראשית תולדת כו,יט: ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרדך עשיתי פאשר דברת אל

קום-נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך:

עשיתי - זקא-גדול **רש"י** כמה דברים כאשר דברת אלי.

ט - (א) רבוי של דברים כנראה יותר משתים כי אחרת למה לי מילת "כמה".

אמו אמרה לו שיצחק אמר לעשו (כו,י) (ט - א) **הביאה לי ציד** (ט - ב) **ועשה-לי מטעמים** (ט - ג) **ואכלה ואברככה לפני ה' לפני מותי:**

(ב) ע"פ **ספר קרן פתחיה - הרב מנחם זצ"ל** כשם שיצחק לא דבר עם יעקב כך גם יעקב לא עשה

ט - היינו זקא-גדול שלוש נקודות שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר. (ט - א) **עשיתי** - אמה רבקה עשתה (כו,י) (ט - ב) **ותמן**

את-המטעמים (ט - ג) **ואת-הלקח אשר עשית ביד יעקב בנה: ויעקב לא עשה רק העביר אותם בשליחות אמו.**

בכרדך עשיתי - זקא-קטן זקא-גדול זקא-גדול, גי' המלים המוטעמות עולה $1032 = 790 + 242$ מאוצר הגימטריות של הרב י"ר פאלוך

זצ"ל: **1032 תתרה"ב**

1. ז"ו הי"א רוח"ו ש"ל מל"ך המשי"ח (בעה"ט בראשית א')

2. דבר"י תור"ה קולטי"ן

הצעת גי' **הבחור אצ"ו 1032 = וימל"ך תחתי"ו בל"ע** אבל הפסוק הוא **(בר' וישלח לו,ג) ונמת בלע וימלך תחתי"ו יונב בן-זרח ממצרה:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
 המצוות הששירות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שניו משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – תור
 לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, ב"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סודו שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקיש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.6 בראשית תולדת כה, יט (התשע"ז)

בראשית תולדת כה, כט: וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נְזִיד וַיָּבֵא עִשָׂו מִן-הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיפָה:
 בראשית תולדת כה, ל: וַיֹּאמֶר עִשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלֵעִשְׂתָּי נָא מִן-הָאֲדָמָה הָאֲדָמָה הִזֶּה כִּי עֵיפָה אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוָם:
 בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרְהָ כִּי־וָאֵת-בְּכֹרְתָהּ לִי:
 בראשית תולדת כה, לב: וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה-יָזַח לִי בְכֹרְהָ:
 בראשית תולדת כה, לג: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הֲשִׁבְעָה לִי כִּי־וָאֵת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:

בראשית תולדת כה, לא: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרְהָ כִּי־וָאֵת-בְּכֹרְתָהּ לִי:

(בר' תול' כה, לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – פי' [כלי יקר] (בר' תול' כה, לב) ... זקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה אבל ביום הוולדו אין בו רושם כלל
 מן אותו שלימות הנפשי, ... שם יעקב מורה על השלימות הרוחני הנקנה בסוף, מזה יש ללמוד שיעקב אבינו קנה בשלימות הרוחני עם
 הזמן. בפסוק זה יעקב אבינו היה בן חמש עשרה שנה. אפשר כי וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, מלמד כי היה על יעקב
 להתחזק בקבלת עול מלכות שמים ולקבל את העובדה שעשו בכור, ולענין העבודה בבכורות ה' יעשה הטוב בעיני ה'.

ופי' [רד"ק] (בר' תול' כה, לא) מְכַרְהָ כִּי־וָאֵת – וַאֲעַפְ"כּ וַעֲנַשׁ בֹּזֵה לְפִי שְׂעֵשָׂה בֹזֵה כְּנֻגַד מִנְהַג הָעוֹלָם, וככרו ככור גדול אחר כן מפחד
 אלהים:

(בר' תול' כה, לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב – טפחא אתנח, כטעמי שמע ישראל, וכנגדו כפ' [רש"י] (בר' תול' כה, לב) וַיִּנְדָּלְהוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עִשָׂו – כל זמן
 שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהן מה טיבן; כיון שנעשו בני שלש עשרה, זה פירש לבתי מדרשות וזה
 פירש לעבודה זרה (ראה ב"ר סג, י). ומרד בקבלת עול מלכות שמים המתבטאת בשמע ישראל.

ולכן גם עשו אינו מאמין בקבלת עול מצוות (שהיא ענין פר' והיה אם שמוע הבאה אחרי קריאת שמע) ושביניהם העבודה בבכורות כפי' [כלי יקר] (בר'
 תול' כה, לב) ... והודה עשו לדבריו ואמר הִנֵּה הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, ואני קרוב יותר אל המיתה מן החיים אם כן לָמָּה-יָזַח לִי בכורה.
 במלת יָזַח לִי, הוא כמראה באצבע על דבר ששייכה בו בכורה גם ביום ההוא, וזהו העבודה שהיתה בבכורות:

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג, יא] (בר' תול' כה, לב) וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נְזִיד, אמר לו (עשו ליעקב) מה טיבו של נזיד זה אמר לו (יעקב) שמת
 אותו זקן (אברהם אבינו) אמר (עשו) באותו הזקן פגעה מדת הדין אמר לו (יעקב) הין, אמר (עשו) אם כן לא מתן שכר ולא תחיית המתים,
 (כפר בהם)

[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג, יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף למה לי
 אין כתיב כאן אלא וְלָמָּה-יָזַח לִי מלמד שכפר בזה אלי, ד"א (בר' תול' כה, לב) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת שהיה נמרוד מבקש להמית
 אותו בשביל אותו הבגד שהיה לאדם הראשון שבשעה שהיה לובשו ויוצא לשדה היו באים כל חיה ועוף שבעולם ומתקבצין אצלו,

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, כי אמר בלבו אין עולם אחר: וְלָמָּה-יָזַח לִי. למה
 לי לא אמר אלא וְלָמָּה-יָזַח לִי, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא (שמ' בשלח טו, ב) זֶה אֱלִי וְאַנְוָהוּ: (בר' תול' כה, לב) בְּכֹרְהָ. שכפר ולא
 היה חושש אלא בדבר שלפניו, אבל בדבר עתיד לא היה מאמין:

[שכל טוב (בובר)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, כשראה שנפטר הצדיק זקינו, אמר באותו זקן נגעה הדין, א"כ
 לא מתן שכר ולא תחיית המתים ועכשיו אני עיף וקרוב למות, ולפי פשוטה הולך בכל יום לצוד חיות בשדה ומסכן עצמו למיתה ואין
 אדע שאירש את אבי, אבל אתה יושב בבית המדרש בהשקט, יש לבטוח שתחיה ותירש: (בר' תול' כה, לב) וְלָמָּה-יָזַח לִי בְּכֹרְהָ. מה
 צריך לי להאמין דבר זה שאהא נוחל בארץ חלק בכורה:

ע"פ [בראשית רבה (וילנא) תולדות סג, יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו – מונח זקף-קטן, זקף-קטן כשתי דרשות (א) מחרף ומגדף את
 ה' (ב) אורח חיים המסכן חיו מחיות ואנשים, ואפשר כי טעם וַיֹּאמֶר – מונח מרבה כעין מצב ביניים, עבירות שביניהם כאלו שעונשם
 מיתות של בית-דין.

מ"ר דורש ברכת ה' מכעין דמיון מלים וְלָמָּה-יָזַח לִי, כלומר אין לי חלק בהקב"ה שנקרא (שמ' בשלח טו, ב) זֶה אֱלִי וְאַנְוָהוּ: מוצע לומר
 שתבנית טעמי המקרא מרמזת זאת במקום.

(בר' תול' כה, לב) הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת – [התוה"מ (=המלב"ט)] מפרש במקום אחר בתורה כי מלת "הנה" מלמדת על גלוי.
 עשו חוזר לבית יצחק ממעלליו ומגלה כי [מדרש תנחומא (בובר) פר' תולדת ג] (בר' תול' כה, לב) .. אהבי (אברהם) ושונאי (נמרוד) מתו
 כאחד (אברהם הקב"ה לקחו, נמרוד עשו המית). ועשו חושב לעצמו ע"פ [קהלת רבה (וילנא) פר' ב] זכור למעשה נמרוד הה"ד [קהלת
 טו, ב] וְאֵיךְ יָמוֹת הַתְּהוֹמִים (אברהם) עַם-הַכְּסִיל (נמרוד): ועוד חושב "זו תורה וזו שכרה?" התחדש לעשו שגם צדיק כמו א"א נדון לפני מדת
 הדין. ואם פגעה בא"א ובנמרוד כאחד בודאי תפגע בו. בא טעם מלת (בר' תול' כה, לב) הִנֵּה – תביר בתפקיד לחלק בין מות החכם,
 הצדיק א"א ובין מות הכסיל נמרוד. והגלוי שלמרות ששניהם מתים כתוצאה מחטא אדם הראשון, אלא שנפש הצדיק עולה לגן-עדן
 ועתיד לקום לתחיה בתחיית המתים. ואילו נפש הכסיל כמו נמרוד יורדת לגהנום ואבדון. וע"פ [רש"י] [קהלת ב, טו, טז, יז] שאחרי מותם
 זכרון החכם לטובה וזכרון הכסיל לרעה ונשכחת כל גבורתם והצלחתם, ואילו הצדיקים מצליחים במיתתם ומועילים לבניהם.

עשו במקום לחזור בתשובה הוא כועס על ה' שמיעט חיי זקנו ואינו יודע כי [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) ... אמר
 הקדוש ברוך הוא אני הבטחתי לאותו הצדיק תקבר בשיבה טובה, ואם רואה את בן בנו, עובר ה' עבירות ביום א', היכן שיבה
 טובה, לפיכך נחסרו משנותיו חמש שנים:

ולכן אָנֹכִי הוֹלֵךְ – מרכא טפחא, טפחא בתפקיד כפוחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה לָמוֹת ובמקום הפרדה מתקבל עבירת ברכת
 השם ודי למבין, והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית. וזה הנאמר ב-[בראשית רבה (וילנא) תולדות סג, יג] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו
 הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת, ריש לקיש אמר התחיל מחרף ומגדף.

ועוד אָנֹכִי הוֹלֵךְ – מרכא טפחא, יתור לרבות שעשו מוסיף בכפירה בה', בכפירה בתחיית המתים, פורק עול מצוות וביניהם "עבודה
 בבכורות"

לָמוֹת – אתנח, מגביל כנדרש ב-[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' תול' כה, לב) וַיֹּאמֶר עִשָׂו ... לָמוֹת. כי אמר בלבו אין עולם אחר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ז
המצוות השטרות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא – מראש – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאא – שניו משמעות, רבוי ממשות; מרכא ספאא – יחיד
לרבות, ככל מקום; דורא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לה; מרכא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה לא שיהיה לה; תביר מרכא ספאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סודו שחלקו, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

בראשית תולדת כה, לד: וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל נִשְׂתָּה וַיִּקַּם וַיִּלְחַד וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל – ר"ת לוע"ו, כמדרש שיעקב יצק לתוך לועו של עשו. [בראשית רבה (וילנא) פרשת תולדות פרשה סג]

(בר' תול' כה,ל) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל-יַעֲקֹב הֲלֵעִימָנִי נָא מִן-הָאָדָם, א"ר זעירא פער פיו (ט: זה לועו) אותו הרשע כגמל א"ל אנא פתח פומי תהי משתדר ואיל, כהדא דתנינן אין אובסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין, וגו'

[תולדות יצחק] (בר' תול' כה,ל-ד) (בר' תול' כה,לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּי־וָאֵם אֶת-בְּכֹרְתֵךָ לִי: (בר' תול' כה,לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְכֹרָה: (בר' תול' כה,לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבָעָה לִי כִּי־וָאֵם וַיִּשְׂבַּע לֹו וַיִּמְכַּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב:

(בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל נִשְׂתָּה וַיִּקַּם וַיִּלְחַד וַיָּבֹז עֵשָׂו אֶת-הַבְּכֹרָה: פ

[תולדות יצחק] מביא בפירושו חמישה פירושים למלה (בר' תול' כה,לא) כִּי־וָאֵם (בר' תול' כה,לב) כִּי־וָאֵם. אפשר כי אלו חמישה דברים שהטעמים יעקב לעשו שלא יהיה לו לאחר המכירה טענות על מיקח טעות, המרומזים בתבנית הטעמים מונח רביע של (בר' תול' כה,לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבָעָה לִי כִּי־וָאֵם

(בר' תול' כה,לא) מִכֶּרֶה כִּי־וָאֵם אֶת-בְּכֹרְתֵךָ לִי: כל המפרשים נבוכו בפ"י זה הפסוק, מה דמיון הוא היום, (ט:ט פ"א) והתשובה שלפי שירות הבכורה אינה עד יום מות אביהם, ואולי אז לא יהיה שוה כלום שלא יהיו נכסים כלל ליצחק כשימות או יהיה עשיר מופלג לכן לא יהיה המכירה, כמו בשעת המיתה שאין אנו יודעין מה יהיה אלא כיום הזה בשעה הזאת. פ"י שני לפי שכפר בעיקר, אמר אל תשבע לי בשם יתברך שאינך מאמין בו, אלא השבועה יהיה קלה, שכמו היום הזה שאתה הולך למוות, יקרה לך שתמות אם תחזור בך. פ"י שלישי כמו היום הזה שהולך ולא ישוב, כן לא תשוב בכורתך לך. פ"י רביעי כיום שהוא יום המיתה שאמרת שביום המיתה ראוי שידבר אמת:

פ"י חמישי (בר' תול' כה,לג) הַשְּׂבָעָה לִי כִי־וָאֵם, כפי צורך היום, שיש ימים שאדם מעריך מעה אחת יותר מבשאר הימים אלף, והשיב עשו (ט:ט) (בר' תול' כה,לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו – מונח זקף-קטן בתפקיד שתי תשובות לחמישה הדברים של יעקב, שהמכירה (ט:ט) כפי צורך היום (ט:ט) הבכורה) אינה שוה פרוטה, (ט:ט) ואין ראוי שתשאל כפי צורך היום, שאני הולך למוות, והשיב יעקב ראוי שלא נעריך המכירה כפי צורך היום, ואין ראוי שתמכרנה כ"כ בזול, אבל (בר' תול' כה,לג) הַשְּׂבָעָה לִי שלא תתחרט מן המכירה כפי צורך היום, ולזה אמר (בר' תול' כה,לג) וַיִּשְׂבַּע לֹו וַיִּמְכַּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: (בר' תול' כה,לד) וַיִּקַּם וַיִּלְחַד, הפך המנהג והראוי שמתעכבין מעט על השלחן. ויש מקשים איך יתכן שלא נתן לו רק (בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים בעבור הבכורה. והתשובה שמנהג הוא כשמוכרין דבר חשוב בית או אי זה דבר, קוראים לחביריהם ונותנים להם פירות, אבל הבכורה בכסף מלא מכרה לו:

[צרוור המור] (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל.

(בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים. כי בעד פת לחם יפשע גבר. לפי שכל זה היה אונס גמור כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו ואין לך מודעה גדולה מזו. ואולי יאמרו כי פירוש (בר' תול' כה,לא) מִכֶּרֶה כִּי־וָאֵם הוא כיום הזה שהולך למוות והיה עיף. וכן השבועה היתה לפי העת שהיה באונס וזהו השבועה לי כיום. ויש כאן טענת אונס.

[הדר זקנים] (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ... ובספר ה"ר יהודה חסיד יש מכאן אתה למד שאם יש ביד רשע ס"ת או מצוה אחרת מותר לצדיק לרמותו ולנוטלה מידו: (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, במחיר הבכורה (בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים, ולא זכר שנתן לו יין כי שתי מיין הבית, אבל לְחֶם חם שעשה יעקב לעצמו לשעתו נתן לו עם נִיֵּד עֲדָשִׁים שבשל גם כן לעצמו. ואאז"ל (ואדוני אבי ז"ל) כתב כי מחיר כסף נתן לו על הבכורה ומה שנתן לו (בר' תול' כה,לד) לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים שיאכלו שניהם על המכירה כדי לקיימה:

[חשוקי חמד כתובות צזא,א] נאמר ב-[בבא קמא (דף קטז ע"א)] הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעבורת לפניו, ורצה לחצות את הנהר כדי שלא יתפסוהו שומרי בית האסורין. אמר לו לבעל המעבורת: טול דינר [שהוא סכום גדול בהרבה מהמקובל לשלם עבור העברה במעבורת], והעביני את הנהר. אין לו לבעל המעבורת אלא שכרו הרגיל. שיכול הבורח לומר לבעל המעבורת משטה אני בך, ולא נתכוונתי לתת לך סכום כה רב, אלא אמרתי כן על מנת שתסכים להעביני את הנהר. וכן נפסק להלכה ב-[שו"ע (ח"מ סימן רסד ס"ז)], יעו"ש. וכתב ה-[רמב"ן ביבמות (דף קו ע"א)]: ושמעין מינה, דמי שהוא חולה וסמנין ביד חבירו שוין עשרים, והתנה עליו ליתן הרבה בדמיהן מחמת אונס חליו, אין לו אלא דמיהן. אבל רפאהו יש לו שכרו משלם, שחכמתו מכר לו והיא שווה דמים הרבה.

וכעין זה נאמר פרק בתורה (בר' תול' כה,לד) (בראשית כה, כט - לד) שעשו בקש מיעקב שיתן לו נזיד עדשים, (בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו לְחֶם וַיִּנְיֵד עֲדָשִׁים, ויש מרבותינו שמסבירים, כי חשש יעקב שהיות ותקף את עשו בולמוס של רעב, והיה במצב של סכנה, וכפי שאמר: "הנה אנכי הולך למוות", אם כן אולי למחרת יבא ויטען כי כל מכירתו היתה באונס ואינה כלום, שכן מחמת אונס הסכנה הסכים למכור. על כן נתן לו יעקב לחם - על מנת שיאכל, ישיב את נפשו ויצא מכלל סכנה, וכעת נמצא כי כבר אינו אנוס על מכירת הבכורה בעבור נזיד העדשים, וממילא כל מכירתו ברצון גמור.

... וכן מבאר בלשון ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שכתב להסביר את טעם הדין של משטה אני בך: "ויטעמא, דהוא מוסכן וחייב [הספן] להצילו וליטול שכר טורחו, והכי נמי מצוה להביא לו רפואה, אבל בשאר מלאכות [שאינן של מצוה], חייב לתת לו כל אשר התנה לו". [ויעוין עוד בנימוקי יוסף ביבמות (דף לד ע"ב מדפי הרי"ף)], ובשיטה מקובצת (בב"ק שם).

אולם יעוין ב-[בית יוסף (יו"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: "ויש מי שסבור דטעמא דבורח משום דחייב להצילו משום השבת אבריה [השבת גופו], ולפיכך אין לו אלא שכרו כפועל בטל. ולדבריהם אין לרופא אלא שכר בטלה שלו, שאם היה בטל מן הסלע והתנה עמו נתן לו את הסלע. ולא מסתברא, דכיון דמדמינן ליה לחלוק לה על מנת שתתן מאתים זוז, דלא רמיא עליה חיובא ממש למיחלק, ואי כניס לה לאו איסורא עבדי, שמע מינה דלאו חיובא דמצוה הוא, אלא דינא הוא דלא מיחייב איניש בתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמים, הא בשכר רופא ששווה כל כסף הוא חייב ליתן כל מה שהתנה לו, ואף על פי שמצוה עליו לרפאות, אף בורח נמי מצוה עליו להציל אלא כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נודמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ואין מפקיעין ממנו חיוב שלו", עכ"ל.

(בר' תול' כה,לד) וַיַּעֲקֹב נִתְּן לְעֵשָׂו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, ...

אפשר להסביר את העסקה בין יעקב ועשו לפי ה-[מרדכי (ב"ק אות קעד)] שהיות ולא היה עשו בפוגשו את יעקב בורח או חולה (היינו לא היה מצווה לעזור לו, לכן העסקה צריכה להתקיים כפי שהותנתה.

ולפי [בית יוסף (יו"ד סימן שלו)] שכתב בשם הרמב"ן וז"ל: " ... כל מצות עשה דרמיא אכולי עלמא אם נודמנה לו ולא רצה לקיימה אלא בממון אין מוציאין מידו ואין מפקיעין ממנו חיוב שלו".